

Einsteins syndrome - kloke barn som taler seint

TEKST

Ann Bengtsson

PUBLISERT 1. september 2004

Det finnes mange årsaker til sein språkutvikling. Døvhhet, mental retardering, autisme eller fysiske problemer med ørene, tungen eller ganen, kan være årsaken. Men ved det som Thomas Sowell kaller Einsteins syndrom, er det ikke snakk om noe av dette. Barnet følger et utviklingsmønster som er karakteristisk for en del begavede barn, som nobelprisvinnerne Gary Becker, Richard Feyn-mann og Albert Einstein, og pianistene Clara Schumann og Arthur Rubinstein.

Barn med Einsteins syndrom er ofte eksepsjonelt intelligente, og selv om de taler seint er de kommuniserende likevel. Barnet forstår hva man sier og kan uttrykke sine ønsker og behov ved å peke, utstøte lyder og trekke en hen til noe det vil ha tak i. Men det sier kanskje kun to–tre ord til det når fire–fem årsalderen.

Da Einsteins syndrom ikke er særlig kjent, blir barn med dette utviklingsmønsteret ofte feildiagnostisert, for eksempel som Asperger syndrom eller ADHD. Sowell (1997, 2002) beskriver syndromet i sine to bøker «Late-Talking Children» og «The Einstein Syndrome. Bright Children Who Talk Late». Som for min egen del, ble Sowell oppmerksom på dette utviklingsmønsteret fordi han hadde en sønn som utviklet seg på denne spesielle måten. Sowell er økonom og arbeider på Hoover Instituttet ved Stanford Universitetet i California. Da han beskrev sønnens utviklingsmønster i en avisspalte, fikk han kontakt med 46 familier i USA, som nikket gjenkjennende til hans beskrivelse. Han undersøkte karakteristika hos disse familiene og barna deres, og siden sammenliknet han med 239 tilsvarende familier i en undersøkelse av Stephen M. Camarata, som ertalespråk-patolog ved Varderbilt Universitetets medisinske senter. Resultatene var ganske overensstemmende. Jeg skal kort skissere hva Einsteins syndrom går ut på ut fra Sowells studier.

Sentrale kjennetegn

Familiene til Einsteins syndrom i Sowells studier var atypiske. Nære slektninger hadde vanligvis høy akademisk utdanning, og var for eksempel ingeniører, forskere og matematikere. Det var også typisk at flere nære familiemedlemmer spilte et musikkinstrument, forholdsvis mange var profesjonelle musikere.

Langt de fleste var gutter. Med hensyn til mentale ferdigheter var de analytiske sterkt representert. De foretrukne interesser handlet om data, puslespill og musikk. For øvrig hadde de ekstremt god hukommelse.

Når det gjelder de sosiale ferdigheter, hadde barna problemer. I Sowell's undersøkelse beskrives nesten halvparten som under gjennomsnittet i sosial kompetanse. Det ser ut til at dette bildet ikke behøver å vedvare, ut fra de få Sowell personlig kjenner til som voksne. Barna synes å vokse problemene av seg. Samtidig ville det være til stor hjelp for barna hvis fenomenet ble mer kjent i hjelpeapparatet.

Barna viste tidlig selvstendighet og var ganske egensindige. De kunne holde på med spesielle leker, som de gikk veldig opp i. De lekte da ofte alene, fordi andre jevnaldrendes interesser virket uinteressante. De ble ofte oppfattet som annerledes blant medelever, og mottok negative reaksjoner fra lærerne.

Noen var uoppmerksomme i skolen fordi de kjedet seg, fikk diagnosen hyperaktiv, eller hadde en antisosial eller usosial oppførsel; var lite dannede og hensynsfulle uten å være rå. Noen ble oppfattet som svakt begavede fordi de i testsituasjoner ikke gjorde hva man ba dem om. Det var ikke fordi de ikke forsto, men fordi de opplevde oppgaven som kjedelig og gjerne diktet opp vanskeligere spørsmål eller fremgangsmåter som de syntes var mer interessante.

Når analytiske barn taler seint, kan det nettopp skyldes at de er så analytiske, det er som om de områder av hjernen som skal brukes til språk, blir brukt til noe annet. Ofte ser man mislykkede forsøk på å få disse barna til å prate. Kanskje hjernen ikke er parat ennå, men når tiden er moden, innhentes det tapte.

Når barn med Einsteins syndrom begynner å prate, skjer det ofte svært raskt. I min familie opplevde vi at sønnen vår på 16 måneder kunne nynne 30 forskjellige melodier. Da han var 3 1/2 år kunne han si «jeg» og «du» og enkle andre ord, men plutselig begynte han med innviklede setninger som «Nå synes jeg vi skal gi ham en varm velkomst». Han startet å prate nesten over natta, og det nesten feilfritt, både på norsk og dansk. Sowell gir mange eksempler på barnets tidlige analytiske evner. Hans sønn var ca. 1 1/2 år da han studerte låsen til en grind. Den første låsen kom han seg ut av etter å ha prøvd litt fram og tilbake. Den neste og mer avanserte låsen som faren satte inn, gikk gutten rett hen og åpnet etter bare å ha studert den på avstand.

Jeg har skrevet en lengre artikkel om Einsteins syndrom, som interesserte kan få tilsendt per e-post lerkenbo@online.no

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 41, nummer 9, 2004, side 731

TEKST

Ann Bengtsson, Privat praksis, Vestfossen